

Sidur-ul - Cartea principală de rugăciune a evreilor **הסידור [anul 5786] (partea II)**

III. Schimbări liturgice în structură: Șabat și Sărbători majore și minore

Sidur-ul exprimă importanța sfințirii timpurilor prin schimbări drastice în structura rugăciunii permanente, mai ales în rugăciunea de Amida.

A. Rugăciunea de Amida („Șapte”) - Sfințirea zilei în loc de cerere (îndurare)

În zilele de Șabat și Sărbători, rugăciunea de Amida este compusă doar din șapte binecuvântări.

Din rugăciunea zilelor de lucru rămân primele trei și ultimele trei binecuvântări, exact după textul de laudă și mulțumire. Însă cele 13 binecuvântări de la mijloc sunt anulate. Cauza principală din halacha este interzicerea cererilor pentru nevoi personale (inclusiv fizice) în ziua de Șabat, zi consacrată exclusiv nevoilor spirituale. În locul cererilor, în binecuvântarea din mijloc găsim o binecuvântare numită *kedușat haiom* „קדושת היום”, „sfințenia zilei”.

În urma severității acestei interdicții, au fost stabilite reguli clare pentru cei care greșesc. De exemplu: dacă cineva a început din greșeală una din binecuvântările de la mijloc fără să le termine, el va termina binecuvântarea la care se află la mijloc și se întoarce la începutul binecuvântării *kedușat haiom*.

B. Rugăciunea de Musaf מוסף: ofranda suplimentară liturgică și interpretarea ei teologică

Rugăciunea de Musaf (supliment) este o adăugare liturgică care se spune de Șabat, Roș Hodeș, sărbători „lamim Tovim” și Iom Kipur. Înțelepții susțin că rugăciunea poate fi spusă până la sfârșitul zilei, pe când Rabi Iehuda susține „până la șapte ore”. Obiceiul este până la zece minute înainte de Arvit, adică întuneric.

Rugăciunea de Musaf este „Rugăciunea celor Șapte Binecuvântări” și spre deosebire de celelalte rugăciuni de Șabat și sărbători, binecuvântarea de mijloc conține întotdeauna o descriere detaliată a jertfei de Musaf al acelei zile.

Există o dispută teologică legată de esența caracteristicii rugăciunii de Musaf.. Înțelepții medievali numiți Tosfot (Franța și țările din jur, sec. 12-13) susțin că rugăciunea este exclusiv un substitut pentru jertfa de Musaf din Templu. Alții, în frunte cu Raaș (Germania-Spania sec. 13-14) susțin că ea trebuia să fie rugăciunea de „Șmone Esre” pentru Milă, însă ea a fost prescurtată la șapte binecuvântări în semn de respect față de Șabat.

Varianta completă a jertfei de Musaf în binecuvântarea de la mijloc spre deosebire de celelalte rugăciuni de Șabat

care conțin *kedušat haiom* dovedește rolul rugăciunii de Musaf ca ancora principală în menținerea amintirii Templului.

C. Rugăciunea de Roș Hodeș și zilele de lucru de Pesah și Sucot – *hol hamoed* חול המועד

Aceste zile conțin o măsură de „sfințenie” (mai puțin decât „sărbătoare”) și de aceea li se adaugă unele rugăciuni, printre care:

- *Iaale veiavo* יעלה ויבוא. Se adaugă la toate rugăciunile zilei (Șaharit, Minha și Arvit) la Amida la pasajul *bone Ierușalaim* בונה ירושלים sau *Rețe* רצה.
- *Halel* הלל.

Se spune de Roș Hodeș după repetarea rugăciunii de Amida de către oficiant. Se spune cel „parțial, prescurtat”, spre deosebire de zilele de sărbătoare când terminăm Halel-ul.

- Musaf se spune și în aceste zile cu cele Șapte Binecuvântări.

IV. Anexe liturgice: rugăciuni de încadrare și binecuvântări obligatorii

Sidur-ul conține o serie de texte permanente pentru viața de zi cu zi.

1. **Kadiș-ul** קדיש: un cadru liturgic la slăvirea numelui Domnului.

Kadiș-ul este un text în limba aramaică în care declarăm măreția Domnului. Importanța ei este atât de mare încât s-a stabilit că trebuie chiar să fugi ca să ascuți kadiș-ul și poți să întrerupi spunerea „chemarea șma” קריאת שמע ca să spui „amen” אמן și „iehe șme raba” יהא שמה רבה

Există patru feluri principale de Kadiș:

1. Hați Kadiș (jumătate) חצי קדיש. Este textul de bază care se spune după citirea din Tora și după terminarea unui fragment, de exemplu „Versele de cântec”.
2. Kadiș titkabel קדיש תתקבל. Se spune după repetarea rugăciunii de Amida de către oficiant. Ea include o rugămintă ca rugăciunile noastre să fie acceptate.
3. Rugăciuni speciale pentru nevoi personale. Kadiș de Rabanan (înțelepți) קדיש דרבנן. Se spune după o învățătură și include rugăciune pentru cei care învață Tora.
4. Kadiș latom (orfan) קדיש יתום. Spun cei aflați în doliu după o porțiune de rugăciuni. La sfârșit este o mică urare pentru pace și viață la tot poporul Israel.
5. Birkat HaMazon ברכת המזון – mițvat ase עשה de Oraita (pentru alimente – o poruncă din Tora).

Aceasta este o poruncă ase עשה (obligatorie) din Tora după ce se mănâncă pâine, după cum scrie „[După] ce vei mânca și te vei sătura, vei binecuvânta pe Domnul Dumnezeul tău” (Deuteronom 8:10).

Când mănâncă trei peroane sau mai mult, ei trebuie să facă *zimun* זימון, adică invitație ca să binecuvânteze toți împreună.

Sunt diferențe minore între textele diferitelor grupări de evrei, cum ar fi Sefarad față de unii Așkenaz.

1. **Tefilat HaDerech** תפילת הדרך și rugăciuni personale

Sidur-ul conține rugăciuni pentru nevoi speciale.

1. Tefilat HaDerech תפילת הדרך (rugăciunea pentru drum).

Este o rugăciune pe care o spune o persoană când pleacă la o călătorie mai lungă de 1 *parša* (cam 3.8 km) sau când drumul pare a fi periculos.

2. Rugăciuni personale

Sidur-ul conține și unele rugăciuni speciale, cum ar fi cele pentru Statul Român sau Statul Israel.

V. Mahzor tefila מחזור – cartea de rugăciuni pentru sărbători

Mahzor tefila sau pe scurt Mahzor este cartea de rugăciuni pentru una sau mai multe sărbători. La început în Mahzor au fost incluse toate rugăciunile anului și doar mai târziu Sidur-ul s-a despărțit, întâi în Așkenaz, iar apoi în celelalte comunități.

Cuvântul Mahzor înseamnă „ciclu”, adică cartea conține ciclul anului după sărbători și posturi.

Formulele liturgice ale rugăciunilor din Sidur s-au păstrat și în Mahzor. Însă, spre deosebire de Sidur în care diferențele dintre ele au fost micșorate mult, în Mahzor sunt deviații mari, mai ales în alegerea Piyutimilor (poezii liturgice), dar și a cutumelor legate de spunerea acestora.

VI. Formulele liturgice ale rugăciunilor

Varietatea de texte arată diversitatea răspândirii evreilor în lume. Se cunosc cel puțin 11 formule de rugăciuni, din care noi vom aminti doar trei:

- Așkenaz אשכנז. Este formula clasică după care se rugau evreii așkenazi, până când o parte a diviziunii hasidice a trecut la formula Sfard, iar mai târziu, în Israel și majoritatea așkenazilor folosesc formula Sfard.
- Sefaradi ספרדי. Formula folosită de evreii din Spania medievală, care după expulzarea evreilor de acolo s-a răspândit printre o mare parte a evreilor din țările islamice.
- Sfard ספרד. Aceasta este formula evreilor hasidici bazată pe formula marelui cabalist ARI HaKadoș, Isaac Luria. Într-o formă simplistă se poate spune că baza este formula așkenaz cu adăugări de la sefarzi. Astăzi este cea mai răspândită formulă atât în Israel cât și diaspora, inclusiv România. Cabaliștii spun că există 12 variante după cele 12 triburi, iar varianta cabalistică a lui Luria este a 13-cea.

Concluzii

Sidur-ul este un document liturgic cu multiple straturi care conțin complexe istorice, halachatice și mistice ale poporului evreu. Din analiza structurii rugăciunilor noi învățăm despre câteva principii teologice profunde:

1. Procesul de înălțare pentru formarea unui cadru

Structura rugăciunilor de zilele de muncă nu este sporadică, ci conține un proces psihologic-spiritual în care enoriașul trece printr-o purificare treptată începând cu recunoașterea binelui (Binecuvântările de dimineață) și până la implorarea finală (Amida).

2. Sfințirea timpului

Diferențele semnificative între numărul de binecuvântări pe zilele de lucru față de cele de Șabat (19 față de 7) evidențiază poziția zilei de Șabat ca fiind ziua care renunță la necesitățile personale în favoarea gloriei colective spirituale. Pe de altă parte, rugăciunea de Musaf asigură continuitatea ritualului din Templu, în lipsa jertfelor.

3. Unificare în afara cutumelor

Apariția variantei lui ARI-Luria (varianta Sfard) și acceptarea ei de către populații largi de așkenazi și sefarzi demonstrează flexibilitatea internă a liturghiei evreiești care face posibilă asortarea la tendințe teologice-

cabalistice noi prin crearea unei variante „supra-tribale” care aspiră la eficientizarea spirituală maximală.

Așadar, Sidur-ul este construcția sfințită prin care evreii țin un dialog permanent cu Domnul Dumnezeu și prin ea, națiunea își menține identitatea, memoria trecutului și speranța la dezrobirea - *gheula* גאולה apropiată.